

Αγάθη Γεωργιάδου • Κική Δεμερτζή

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

• ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

• ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΜΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

• ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΝΕΑ
ΕΚΔΟΣΗ

Σύμφωνα με τον νέο τρόπο
διδασκαλίας και αξιολόγησης
του μαθήματος

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό σημείωμα	7
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	9
Ι. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	11
1 ■ Εισαγωγικά	11
2 ■ Η κειμενοκεντρική προσέγγιση και η περίπτωση επικοινωνίας (επικοινωνιακό πλαίσιο)	11
3 ■ Κειμενικοί τύποι και κειμενικά είδη	13
4 ■ Πολυτροπικά κείμενα	20
4 ■ Η πειθώ	23
6 ■ Παράγραφος	29
7 ■ Παραγωγή λόγου	39
8 ■ Περιληπτική απόδοση κειμένου	48
9 ■ Συνοχή - Συνεκτικότητα	55
ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	58
1 ■ Η χρήση της αναφορικής ή ποιντικής λειτουργίας του λόγου	60
2 ■ Η χρήση του ευθύ και πλάγιου λόγου	61
3 ■ Η λειτουργία της ενεργητικής και της παθητικής σύνταξης	62
4 ■ Η χρήση της παρατακτικής και υποτακτικής σύνταξης	63
5 ■ Μικροπερίοδος και μακροπερίοδος λόγος	63
6 ■ Οι φωνές και διαθέσεις του ρήματος και η σημασία τους	64
7 ■ Εγκλίσεις και τροπικότητες	65
8 ■ Χρόνος και Ρηματικός Τρόπος /Όψη/Ποιόν ενέργειας	66
9 ■ Η λειτουργία των ρηματικών προσώπων και αριθμών	66
10 ■ Το λεξιλόγιο και η χρήση του	68
11 ■ Η ονοματοποίηση	69
12 ■ Το ύφος	70
13 ■ Οι σημασίες των λέξεων	72
14 ■ Η Στίξη: χρήση και λειτουργία	73
15 ■ Η χρήση της ερώτησης στον λόγο	76

II. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	77
1. Αναπαράσταση	78
2. Ερμηνεία	79
3. Συγκείμενο	79
4. Ερμηνευτικό σχόλιο	79
5. Ερώτημα/Θέμα	80
6. Κειμενικοί δείκτες	80
7. Λογοτεχνικό γένος/είδος	80
8. Λογοτεχνικοί χαρακτήρες	81
9. Αφηγηματικές τεχνικές	81
10. Γλωσσικές επιλογές, εκφραστικά μέσα και τρόποι	84
11. Σημειωτικές επιλογές	84
12. Μοτίβα	85
13. Δομή και πλοκή	85
14. Στοιχεία μετρικής	86
15. Λογοτεχνικά ρεύματα	89
16. Βασικά λογοτεχνικά είδη	93
17. Το θέατρο	95
18. Η δημιουργική γραφή	97
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	100
1 ■ Νεοελληνική Γλώσσα	100
2 ■ Λογοτεχνία	106
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ προσέγγισης μη λογοτεχνικού και λογοτεχνικού κειμένου	109
ΔΙΚΤΥΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	135
1 ■ Η δύναμη και οι οπτικές της γλώσσας	137
2 ■ Γλωσσικές ποικιλίες	155
3 ■ Αναλφαβητισμός	179
4 ■ Διάλογος	198
5 ■ Εφηβεία	222
6 ■ Αγάπη και έρωτας	247
7 ■ Μόδα και πρότυπα	270
8 ■ Νέοι και ηλικιωμένοι	296
9 ■ Το κωμικό και η σημασία του γέλιου	316
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	341
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	369

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο αξιολόγησης ■ 1

ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1: Αν αγαπούμε τη γλώσσα θα πρέπει να φροντίσουμε να υπάρχουν ομιλητές της ελληνικής που θα συνεχίσουν να τη χρησιμοποιούν

Άρθρο που βασίζεται σε συνέντευξη που έδωσε η Ομότιμη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας του ΑΠΘ στη Μαρία Νικολάου (ertnews.gr, 1 Νοεμβρίου 2019) με αφορμή την αναγόμευσή της στην Κομοτηνή ως Επίτιμης καθηγήτριας της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών (συντομευμένο και ελαφρά διασκευασμένο).

[1] Από μικρή, όπως λέει η Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, τη γοήτευε αυτό που έχει τάξη, με την έννοια των κανόνων. «Δηλαδή», όπως εξηγεί, «τα πράγματα δεν βρίσκονται εκεί τυχαία, αλλά συνδέονται με κανόνες τους οποίους θα έπρεπε να ανακαλύψει ο ερευνητής, και χαίρομαι γιατί μου δόθηκε η ευκαιρία στη ζωή μου να εργαστώ πάνω σ' αυτό που πάντα ήθελα, να εξερευνήσω τον σκοτεινό χώρο, τον μη ορατό χώρο του γλωσσικού συστήματος και επομένως με γοήτευε το να βρεθούν κάποια πράγματα από αυτόν τον αόρατο κόσμο και από το σύστημα που διέπει κάθε γλώσσα και κυρίως τη γλώσσα μας. Επειδή αυτό το σύστημα είναι τεράστιο, εστίασα την προσοχή μου σε ένα μέρος αυτού του συστήματος και η έρευνά μου απλώνεται σε εκείνο το σημείο που αφορά στην κατασκευή των λέξεων».

[2] Σύμφωνα με την κα Συμεωνίδη, η γλώσσα μας, όπως όλες οι γλώσσες, έχει κανόνες. «Σε μας τους ερευνητές εναπόκειται να τους ανακαλύψουμε. Είναι πολύπλοκοι κανόνες. Οι γραμματικές και τα λεξικά τους περιγράφουν με έναν τρόπο απλό, ίσως, απλοϊκό, εν μέρει χονδροειδή, επειδή δεν έχουν ανακαλυφθεί οι λεπτομέρειες αυτών των κανόνων. Ότι, όμως, υπάρχουν οι κανόνες είναι βέβαιο, γιατί οι ομιλητές χρησιμοποιούν το γλωσσικό σύστημα όπως πρέπει. Συνεπώς, ο γλωσσολόγος θα πρέπει να ερευνήσει τους κανόνες στις λεπτομέρειές τους, να τους περιγράψει και, στη συνέχεια, αφού διατυπωθεί το θεωρητικό επίπεδο, να περάσει και στην εφαρμογή τους, ο ίδιος ή άλλοι, για να διευκολυνθεί και η διδασκαλία της ελληνικής είτε στους φυσικούς ομιλητές είτε στους αλλοδαπούς που θέλουν να μάθουν ελληνικά».

[3] Σύμφωνα με την κα Συμεωνίδη, η ελληνική γλώσσα δεν κινδυνεύει από τίποτε γλωσσικό ή κάτι που να αφορά στους χρήστες. Κινδυνεύει από άλλους παράγοντες, έξω από τη γλώσσα, για παράδειγμα από την υπογεννητικότητα. «Μια γλώσσα είναι ζωντανή όταν μιλιέται από ομιλητές. Αν πάσουν να υπάρχουν ομιλητές, αυτόματα δεν υπάρχει και γλώσσα. Υπάρχει ως ιστορικό παρελθόν, δεν υπάρχει ως ζωντανή γλώσσα. Συνεπώς, αν αγαπούμε τη γλώσσα θα πρέπει να φροντίσουμε να υπάρχουν ομιλητές της ελληνικής που θα συνεχίσουν να χρησιμοποιούν αυτή τη γλώσσα».

[4] «Χρησιμοποιούμε λιγότερες λέξεις σε σχέση με τα παλιότερα χρόνια;» ρωτήσαμε την κα Συμεωνίδη, για να σημειώσει πως «Είναι ένα ψευτοδίλημμα. Μια ιδέα που είναι διάχυτη στον ορίζοντά μας. Από τις έρευνες, όμως, της γλωσσολογίας δεν προκύπτει κάτι τέτοιο», για να εξηγήσει ότι: «Το θέμα της λεξιπενίας δεν είναι τόσο απλό. Επιφανειακά μπορεί να υπάρχει αυτή η άποψη, η οποία δεν φαίνεται στην ουσία να επιβεβαιώνεται στην πράξη, με την έννοια ότι το λεξιλόγιο ποικίλλει, κι αυτό ισχύει για κάθε άτομο, ποικίλλει ανάλογα με τα ενδιαφέροντά μας, με το πώς θέλουμε να περάσουμε τον ελεύθερο χρόνο,

ανάλογα με τις σπουδές μας κ.ά. Αν μας ενδιαφέρει οι Έλληνες να αυξήσουν το λεξιλόγιό τους, πρέπει αυτοί που διδάσκουν τη γλώσσα να δώσουν την ευκαιρία στους μαθητές να ασχοληθούν με περισσότερα αντικείμενα, με περισσότερα θέματα, που αφορούν στη γλώσσα κι έτσι θα αυξήσουν το λεξιλόγιό τους».

[5] Τη ρωτήσαμε για τα εικονίδια που, κυρίως στον χώρο των social media, χρησιμοποιούνται κατά κόρον και για το αν ελλοχεύει κίνδυνος για την ελληνική γλώσσα. «Αποτελούν άμεση εκδήλωση του συναισθήματος. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει χωρίς συναισθημα είναι βασικό στην ύπαρξή του, είναι πρωταρχικό, όπως έχουν καταλήξει οι ειδικές επιστήμες, και ακολουθούν όλα τα άλλα. Η επισημή έρχεται μετά, αφού υπάρχει το συναισθημα. Οι «φατσούλες» εκφράζουν τα συναισθήματα με έναν άλλον τρόπο, με ένα άλλο σημειωτικό σύστημα που προσθέτει μιαν άλλη διάσταση, σε ένα βαθμό καλλιτεχνική, η οποία εκφράζει τα συναισθήματα όχι μόνο με γλώσσα αλλά και με ένα είδος εικόνας».

[6] «Οι πιο όμορφες κουβέντες προέρχονται από τα χείλη ανθρώπων απλοϊκών με χαμηλή μόρφωση», παρατηρούμε, για να την ακούσουμε να συμφωνεί μαζί μας. «Βεβαίως», λέει, και εξηγεί: «επειδή οι άνθρωποι δεν έχουν σπουδάσει, δεν σημαίνει ότι δεν χειρίζονται καλά τον λόγο. Αυτό είναι μια από τις αποδείξεις που χρησιμοποιούν οι γλωσσολόγοι ότι η γραμματική βρίσκεται στο νου των ομιλητών και ότι τα βιβλία γραμματικής είναι μια θαμπή εικόνα αυτού που έχει στον νου ο κάθε φυσικός ομιλητής. Δουλειά των γλωσσολόγων είναι αυτή η γραμματική που είναι στον νου του κάθε ομιλητή, να τη μελετήσει, να αιτιολογήσει και να ερμηνεύσει τα φαινόμενα».

<https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/komotini/anna-anastasiadi-symeonidi-an-agapoymeti-glossa-tha-prepei-na-frontisoyme-na-yparchoyn-omilites-tis-ellinikis-poy-tha-synechisoyn-na-ti-chrisimopoioun/>

ΚΕΙΜΕΝΟ 2: Νίκος Φωκάς, Ραδιόφωνο

Το ποίημα του Νίκου Φωκά (1927-2021) ανήκει στη συλλογή Κοχυβαδάκια: Δεκαπέντε γλωσσοκεντρικά ποιήματα, εκδόσεις Ύψιλον (1995).

Ραδιόφωνο

Χαμήλωσα στο ελάχιστο τον ήχο
κι οι πρόστυχες φωνές αυτοστιγμεί
ακούγονται σαν ψίθυρος αγνές·
σαν ψίθυρος μαζί με τις φωνές
οι γλωσσικοί βιασμοί κι οι ξενισμοί
που δεν απαριθμούνται σ' ένα στίχο.

Διότι αν πρέπει να 'χω τέτοια γλώσσα
με σόου τζάκποτ ζάπινγκ και τι-βι
την καταργώ καλύτερα εντελώς
κι ας μείνει μόνο ως ψίθυρος απλός
μιας πίστης υπενθύμιση ακριβή
καθώς κοιτώ τα σύννεφα στην Όσσα.

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 35)

- α) Ποια απάντηση δίνει η γλωσσολόγος στο ερώτημα αν η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει από τη ληξιπενία (κείμενο 1); Να συνοψίσετε την άποψή της σε 60-70 λέξεις. (Μονάδες 10)
- β) Πώς εξασφαλίζεται η συνοχή στον λόγο της Άννας Αναστασιάδη-Συμεωνίδη στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1; (Μονάδες 10)
- γ) Η δημοσιογράφος επιλέγει να μεταφέρει με μεικτό τρόπο, σε πλάγιο και σε ευθύ λόγο, τη συνέντευξη της Άννας Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (κείμενο 1). Με ποιες γλωσσικές επιλογές το επιτυγχάνει; (Μονάδες 10) Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής; (Μονάδες 5)

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

Σύμφωνα με τη γλωσσολόγο, τα εικονίδια που χρησιμοποιούνται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν αποτελούν απειλή για τη γλώσσα, καθώς είναι ένας διαφορετικός τρόπος έκφρασης των συναισθημάτων. Σε κείμενό σας στα Μ.Κ.Δ., με αφορμή τη συνέντευξη της Συμεωνίδη και τη συζήτηση που ακολούθησε, εκφράζετε και τη δική σας άποψη στο θέμα και διατυπώνετε τα θετικά και τα αρνητικά γνωρίσματα της μη λεκτικής αυτής επικοινωνίας. Αξιοποιήστε ιδέες από το Κείμενο 1 και από την εμπειρία σας. (350 λέξεις περίπου)

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Πώς χαρακτηρίζετε τη μορφή του ποιήματος (κείμενο 2); Είναι παραδοσιακό ή μοντέρνο ποίημα, κατά τη γνώμη σας; Γιατί; (Μονάδες 20)

ΘΕΜΑ 4 (Μονάδες 15)

Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος (κείμενο 2); Ποια φαίνεται να είναι η στάση του ποιητή στο ζήτημα που τον απασχολεί και από πού φαίνεται; Ποια είναι η δική σας στάση;

ΚΕΙΜΕΝΟ 1: Η «γλώσσα των νέων» και οι αιτίες διαμόρφωσής της

Το κείμενο προέρχεται από κεφάλαιο της διδακτορικής διατριβής της Θεοδώρας Σαλτίδου με θέμα «Η “γλώσσα των νέων” ως υφολογικός πόρος όλων των ηλικιών στον λόγο τηλεοπτικών σειρών» (2018) και είναι συντομευμένο και διασκευασμένο.

[1] Από μια παραδοσιακή κοινωνιογλωσσολογική σκοπιά, με τον όρο «γλώσσα των νέων» εννοούμε, σύμφωνα με τον Ανδρουτσόπουλο (2001)³³, το «σύνολο των γλωσσικών φαινομένων που χαρακτηρίζουν την επικοινωνία των νέων μεταξύ τους». Πρόκειται τις περισσότερες φορές για ένα φυσιολογικό και παροδικό φαινόμενο που εμφανίζεται κατά την εφηβική και μετεφηβική ηλικία, ενώ στη συνέχεια η χρήση της συνήθως φθίνει, καθώς τα άτομα μεγαλώνοντας οδηγούνται σε έναν γλωσσικό συντηρητισμό. Μολονότι μιλάμε για γλώσσα, στην ουσία δεν πρόκειται για ένα αυτοτελές γλωσσικό σύστημα αλλά για μία «κοινωνιόλεκτο», για έναν τρόπο, δηλαδή, ομιλίας με συγκεκριμένα λεξιλογικά, πραγματολογικά και δομικά χαρακτηριστικά, ο οποίος εμφανίζεται υπό ορισμένες συνθήκες επικοινωνίας και αποτελεί μέρος της γλωσσικής συνείδησης της κοινότητας.

[2] Κοινωνική βάση της «γλώσσας των νέων» είναι η «παρέα», το «δίκτυο των συνομηλίκων». Απόρροια του γεγονότος αυτού είναι να μην είναι ενιαία και ομοιογενής, αλλά να αποτελεί ένα «σύνολο επιμέρους τρόπων ομιλίας με κοινές τάσεις διαμόρφωσης και κοινά γλωσσικά στοιχεία» (Ανδρουτσόπουλος 2001). Η στερεότυπη, ωστόσο, αντιμετώπιση των νέων και της κοινωνιολέκτου τους ως μιας ομοιογενούς κοινωνικής ομάδας και ενός ενιαίου γλωσσικού κώδικα, αντίστοιχα, που τους ορίζει σε αντίθεση με τους ενήλικες, συνδέεται με τον κυρίαρχο «λόγο της εφηβείας», ο οποίος αντιμετωπίζει τους νέους ως «ατελείς ενήλικες» και εστιάζει στη μετάβαση από την (ανώριμη) εφηβεία στην (ολοκληρωμένη) ενηλικίωση. Οι έφηβοι και ο τρόπος ομιλίας τους συνδέονται, έτσι, με αρνητικά στερεότυπα, όπως ανωριμότητα, ανευθυνότητα, διαρκή σύγχυση και παθητική/ άκριτη επιρροή από τα προϊόντα της μαζικής κουλτούρας), ενώ επισημαίνεται ότι η ομιλία τους τείνει να παρεκκλίνει από τον τρόπο ομιλίας των ενηλίκων, την πρότυπη ποικιλία.

[3] Ωστόσο, οι πρόσφατες προσεγγίσεις που προέρχονται κυρίως από την κοινωνιολογία της νεότητας έχουν αμφισβητήσει τις προαναφερθείσες στερεοτυπικές αναπαραστάσεις των νέων. Στον «λόγο της εφηβείας» αντιπροτείνεται «ο λόγος της νεότητας», ο οποίος εστιάζει στον πλούτο και τη διακρίσιμότητα ανάμεσα στις νεανικές πρακτικές, που σηματοδοτούνται από συγκεκριμένες υφολογικές προτιμήσεις σχετικές με τη μουσική, την εμφάνιση και την ομιλία. Έτσι, στην ουσία, δεν μιλάμε για μια ενιαία «γλώσσα των νέων», αλλά για ένα σύνολο επιμέρους γλωσσικών υφών που συνδέονται με συγκεκριμένες νεανικές ομάδες και πολιτισμικές πρακτικές. Αποτέλεσμα αυτού είναι η ηλικία να λειτουργεί μόνο ως ενοποιητικός παράγοντας, μιας και οι ομιλιακές διαφορές στην ομάδα των νέων, και ειδικά των εφήβων, δεν ξεπερνούν κατά πολύ τις διαφορές που εντοπίζονται στις άλλες ηλικιακές ομάδες.

33 Γ. Ανδρουτσόπουλος, «Η γλώσσα των νέων», https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b9/index.html

[4] Τα νεανικά ιδιώματα, παράλληλα, αντλούν για την έκφραση των ποικίλων όψεων της νεανικής ταυτότητας νοηματικούς και υφολογικούς πόρους από άλλες κοινωνικές ποικιλίες της ίδιας γλώσσας ή των άλλων γλωσσών (κυρίως της αγγλικής), καθώς δεν δρουν αποκομμένα από το κοινωνικοπολιτισμικό γίγνεσθαι. Έτσι, λοιπόν, διαμορφώνεται, επί της ουσίας, ένα νεανικό «υφολογικό σύμπλεγμα» στο οποίο εντάσσονται στοιχεία τα οποία έχουν ιδεολογικά «εγγραφεί» στη συνείδηση του κοινωνικού συνόλου ως ανήκοντα σε διάφορες κοινωνικές ποικιλίες (π.χ. «γλώσσα της πιάτσας») αλλά και ειδικά λεξιλόγια (π.χ. «γλώσσα των νέων τεχνολογιών») της ίδιας γλώσσας. Ως εκ τούτου, η σύνδεσή τους με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και πρακτικές αξιοποιείται από τους νέους προκειμένου να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά εκείνα της νεανικής ταυτότητας που επιθυμούν να προβάλουν (π.χ. αρρενωπότητα/ αρσενικότητα, ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.ά.).

ΚΕΙΜΕΝΟ 2: David Sedaris, Εγκώ μιλήσει καλή κάποια μέρα

Ο Ντέιβιντ Σεντάρις γεννήθηκε το 1957 από Έλληνα πατέρα και Αμερικανίδα μητέρα στην πολιτεία της Νέας Υόρκης και ζει στην Αγγλία. Είναι θεατρικός συγγραφέας, χιουμορίστας και ηθοποιός, τακτικός σχολιαστής στο National Public Radio και τακτικός συνεργάτης του περιοδικού The New Yorker και του BBC Radio. Το χιούμορ του, πολλές φορές αυτοσαρκαστικό, αναφέρεται σε θέματα όπως η μικροαστική του ανατροφή στη Βόρεια Καρολίνα, οι ελληνικές ρίζες, το σχολείο κ.ά. Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από το πρώτο κεφάλαιο.

Πάνω τους Καρολίνα

Η πράκτορας ήρθε για μένα την ώρα του μαθήματος της Γεωγραφίας. Μπήκε στην αίθουσα και ένευσε στη δασκάλα της πέμπτης δημοτικού, που στεκόταν κοιτάζοντας συνοφρυωμένη έναν χάρτη της Ευρώπης. Αυτό που θα με διαολίζει αργότερα ήταν πως όλα αυτά ήταν προσχεδιασμένα. Η σύλληψή μου είχε προγραμματιστεί να λάβει χώρα στις 2:30 ακριβώς, το απόγευμα της Πέμπτης. Η πράκτορας θα φορούσε ένα σακάκι σκατουλί χρώματος πάνω από ένα κόκκινο ζιβάγκο, και χαμηλά τακούνια για την περίπτωση που, είπε, αυτός δοκίμαζε να το σκάσει.

«Ντέιβιντ» είπε η δασκάλα, «αυτή είναι η δις Σάμσον και πρέπει να πας μαζί της τώρα».

Δεν είχαν φωνάξει κανέναν άλλο, οπότε γιατί εμένα; Διέτρεξα νοερά μία λίστα με τα πιο πρόσφατα αποτήματά μου, προσπαθώντας να βρω για ποιο απ' όλα καταδικάζομαι. Είχα βάλει φωτιά σε ένα αποκριτικό κοστούμι που υποτίθεται πως ήτανε άφλεκτο, είχα κλέψει μια τσιμπίδα μπάρμπεκιου από έναν αφύλακτο κήπο, είχα παραλλάξει τη λέξη κατά στη λίστα με τους κανονισμούς που ήταν τοιχοκολλημένα στην πόρτα του γυμναστηρίου. Ούτε για μια στιγμή δεν μου πέρασε από το μυαλό ότι μπορεί να ήμουν αθώος.

«Ίσως είναι καλύτερα να πάρεις τα βιβλία σου μαζί» είπε η δασκάλα. «Και το μπουφάν σου. Πιθανότατα δεν θα έχεις γυρίσει μέχρι να τελειώσει η ώρα».

Παρόλο που τότε μου φαινόταν μεγάλη, η πράκτορας πιθανότητα μόλις είχε τελειώσει το κολέγιο. Περπατούσε δίπλα μου και μου έκανε μια φαινομενικά αθώα και άσχετη ερώτηση: «Λοιπόν, ποια ομάδα προτιμάς, Στέιτ ή Καρολίνα;»

Αναφερόταν στον αθλητικό ανταγωνισμό ανάμεσα στα δύο μεγαλύτερα πανεπιστήμια της περιοχής. [...]

«Οπωσδήποτε Στέιτ. Στέιτ και ξερό ψωμί».

Ήταν μία απάντηση για την οποία θα μετάνιωνα για χρόνια.

«Στέιτ, είπες;» ρώτησε η πράκτορας.

«Ναι, Στέιτ. Είναι οι καλύτεροι».

«Μάλιστα». Με οδήγησε μέσα από μια πόρτα χωρίς πινακίδα κοντά στο γραφείο του διευθυντή, σε ένα μικρό, χωρίς παράθυρα δωμάτιο επιπλωμένο με δύο αντικριστά γραφεία. Ήταν το είδος του δωματίου όπου θα ανέκρινες κάποιον μέχρι να σπάσει, το είδος του δωματίου που βάζουν συχνά για να καλύψουν τους λεκέδες από αίμα. Η πράκτορας έκανε μια κίνηση προς την καρέκλα που θα γινόταν η συνηθισμένη μου θέση, και συνέχισε την ανάκρισή της.

«Και τι ακριβώς είναι το Στέιτ και η Καρολίνα;»

«Κολέγια; Πανεπιστήμια;»

Άνοιξε έναν φάκελο στο γραφείο της, λέγοντας «Ναι, έχεις δίκιο. Η απάντησή σου είναι σωστή αλλά προφέρεις λάθος τη λέξη. Μου λες πως είναι *πανεπιτήμια*, ενώ στην πραγματικότητα είναι πανεπιστήμια. Προφέρεις *θήτα* αντί για ένα ωραίο και καθαρό *σίγμα*. Μπορείς να κάνεις τη διάκριση ανάμεσα στους δύο ήχους;»

Κούνησα καταφατικά το κεφάλι μου.

«Μπορείς σε παρακαλώ να απαντήσεις κανονικά;»

«Αχά».

«Αχά δεν είναι λέξη».

«Οκέι».

«Τι οκέι;»

«Οκέι» είπα. «Βέβαια, το καταλαβαίνω».

«Τι καταλαβαίνεις, τη διάκριση; Την αντίθεση;»

«Ναι, αυτό».

Ήταν η πρώτη μάχη του πολέμου μου ενάντια στο γράμμα *σίγμα* και ήμουν αποφασισμένος να φτιάξω το χαράκωμά μου πριν από τη δύση του ήλιου. Σύμφωνα με την πράκτορα Σάμσον, «κρατικά πιστοποιημένη λογοθεραπεύτρια», το *σίγμα* μου ήταν συριστικό, πράγμα που σημαίνει ότι ψεύδιζα. Αυτό δεν ήταν τίποτα καινούργιο.

«Ο στόχος μας είναι να δουλέψουμε μαζί μέχρι να καταφέρεις να μιλάς σωστά» είπε η πράκτορας Σάμσον. Έδινε ολόκληρη παράσταση προφέροντας ευκρινώς τα δικά της αστραφτερά *σίγμα*, και το αποτέλεσμα ήταν εξαιρετικά εκνευριστικό. «Προσπαθώ να σε βοηθήσω, αλλά όσο περισσότερο παίζεις παιχνίδια, τόσο περισσότερο χρόνο θα χρειαστούμε».

Η γυναίκα μιλούσε με μια βαριά προφορά από τα δυτικά της Βόρειας Καρολίνας, πράγμα που χρησιμοποιούσα για να υποτιμώ το κύρος της. Ορίστε ένας άνθρωπος για τον οποίο η λέξη *και* είχε

δύο συλλαβές. Η οικογένειά της σίγουρα έπινε από πήλινες κανάτες και τραγουδούσε πατριωτικά τραγούδια – ποια ήταν αυτή που θα μου έδινε συμβουλές για το στιδήποτε; Τα επόμενα χρόνια θα έβρισκα κάποιο μειονέκτημα σε όλους τους θεραπευτές που ορίζονταν για να εκπαιδεύσουν αυτό που η δις Σάμσον όριζε τώρα ως την τεμπέλικη γλώσσα μου. «Αυτό είναι το πρόβλημά της» είπε. «Είναι απλώς τεμπέλικη».

David Sedaris, *Εγκώ μιλήσει καλὰ κάποια μέρα*, μτφρ. Μυρσίνη Γκανά, εκδ. Μελάνι, 2006, σελ. 14-17

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 35)

α) Ποιες από τις παρακάτω απόψεις αποδίδουν σωστά τις απόψεις της συντάκτριας του κειμένου 1; Να σημειώσετε Σ (σωστό) ή Λ (λάθος) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, παραθέτοντας τα σχετικά χωρία από τα κείμενα.

I. Η νεανική ιδιοθλέκτος δεν εγκαταλείπει ποτέ τους νέους, ούτε στην ενήλικη ζωή τους.

II. Όλοι οι νέοι μιλούν την ίδια γλώσσα.

III. Στερεοτυπικά οι έφηβοι αντιμετωπίζονται με αρνητικούς χαρακτηρισμούς λόγω της ομιλίας τους.

IV. Οι διαφορές που παρατηρούνται στα νεανικά ιδιώματα δεν είναι περισσότερες από αυτές των ενηλίκων.

V. Οι νέοι ενσωματώνουν στον λόγο τους στοιχεία από άλλες γλώσσες και ιδιοθλέκτους με βάση το εκάστοτε πολιτισμικό πλαίσιο.

(Μονάδες 10)

β) Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 αξιοποιείται ως τρόπος ανάπτυξης ο ορισμός. Ποια είναι τα συστατικά του στοιχείου (οριστέα έννοια, γένος, ειδοποιός διαφορά) (Μονάδες 10) και ποιο το είδος του; (Μονάδες 5)

γ) Στο κείμενο 1 συναντούμε λεξιλόγιο που απευθύνεται σε εξειδικευμένο κοινό. α) Να καταγράψετε πέντε ειδικούς όρους (λέξεις ή φράσεις) και β) να σχηματίσετε μία πρόταση με καθέναν από τους όρους αυτούς. (Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 30)

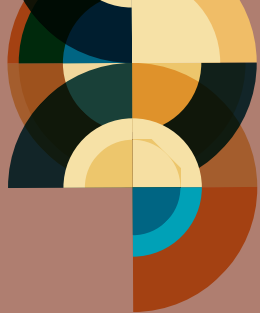
Σε άρθρο σας, με αφορμή ερευνητική εργασία που εκπονήσατε στο μάθημα της Γλώσσας με θέμα τη νεανική γλώσσα και με σκοπό να αναρτηθεί στον ιστότοπο της τάξης, προβληματίζετε γιατί οι νέοι αναπτύσσουν τους δικούς τους τρόπους έκφρασης και για ποιους λόγους στην ώριμη ηλικία η νεανική κοινωνιόθλέκτος φθίνει. Αξιοποιήστε ιδέες από το κείμενο αναφοράς και από την εμπειρία σας. (350 -400 λέξεις)

ΘΕΜΑ 3 (Μονάδες 20)

Σε πολλά σημεία του κειμένου 2 ο αφηγητής χρησιμοποιεί το χιούμορ, την ειρωνεία και τον αυτοσαρκασμό. Τι θέλει να δείξει με τη χρήση αυτών των εκφραστικών τρόπων;

ΘΕΜΑ 4 (Μονάδες 15)

Πώς χαρακτηρίζετε τον ήρωα-αφηγητή; (Μονάδες 10) Πώς κρίνετε τις αντιδράσεις του; (Μονάδες 5)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Το βιβλίο αυτό αποτελεί απαραίτητο βοήθημα για τους μαθητές της Α' Λυκείου, καθώς και χρήσιμο οδηγό για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Βασίζεται στο ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών και ανταποκρίνεται στον νέο τρόπο αξιολόγησης του μαθήματος, εξασφαλίζοντας στους μαθητές την επιτυχία στις εξετάσεις.

Περιλαμβάνει:

- **Θεωρητικό μέρος** στο οποίο παρουσιάζονται με τρόπο εύληπτο και αναλυτικό τα βασικότερα γνωστικά στοιχεία που απαιτούνται για την κατανόηση, κριτική ανάγνωση και ερμηνεία ποικίλων κειμένων, μη λογοτεχνικών και λογοτεχνικών.
- **Παραδείγματα επεξεργασίας κειμενικών ειδών** με ερωτήσεις που συνοδεύονται από σαφείς οδηγίες και απαντήσεις.
- **Δίκτυα κειμένων που καλύπτουν τις θεματικές ενότητες της εξεταστέας ύλης:**
 - Γλώσσα, γλωσσική ποικιλία, οπτική γωνία, δημιουργικότητα της γλώσσας
 - Γλωσσομάθεια
 - Αναλφαβητισμός
 - Διάλογος
 - Εφηβεία
 - Αγάπη και έρωτας
 - Ενδυμασία και μόδα
 - Γηρατειά και νεότητα
 - Το κωμικό και η σημασία του γέλιου

Κάθε Δίκτυο περιλαμβάνει τρία μη λογοτεχνικά και ένα ομόθεμο λογοτεχνικό κείμενο, τα οποία συνοδεύονται από ποικίλες ερωτήσεις με τις απαντήσεις τους (για τα μη λογοτεχνικά: ερωτήσεις κατανόησης, ερμηνείας, κειμενικών χαρακτηριστικών, δομής, γλώσσας και παραγωγής λόγου / για το λογοτεχνικό: ερωτήσεις εξοικείωσης των μαθητών με το θέμα του κειμένου, τους χαρακτήρες, τις γλωσσικές επιλογές, τις αφηγηματικές τεχνικές, τα σύμβολα, τα σχήματα λόγου και γενικά τους κειμενικούς δείκτες).

- **Κριτήρια αξιολόγησης από όλες τις θεματικές ενότητες**, σύμφωνα με τον τύπο των κειμένων και των ερωτήσεων που προβλέπονται στο ισχύον ΦΕΚ για την αξιολόγηση των μαθητών. Στο τέλος του βιβλίου δίνονται ενδεικτικές απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις των κριτηρίων αξιολόγησης.

ISBN: 978-618-03-3359-6

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83359

metaixmio.gr

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Τα βιβλία της επιτυχίας